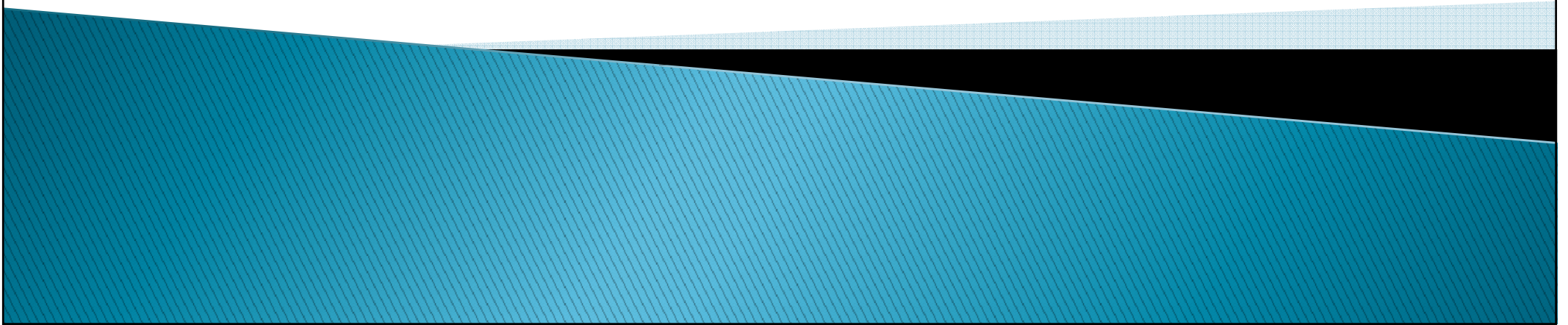

Ekonomika veřejného sektoru

Mojmír Sabolovič

Ekonomie

Ekonomie

- věda o lidském jednání
- studuje chování jednotlivých subjektů
- zabývá se alokací vzácných zdrojů mezi různá alternativní užití tak, aby byly uspokojeny lidské potřeby

Základní ekonomické otázky

- ▶ Co a kolik produkovat (What?)
- ▶ Jak produkovat (How?)
- ▶ Pro koho produkovat (Who?)

Základní pojmy

Ekonomika

- hospodaření určitého subjektu

Mikroekonomie

- zkoumá rozhodování jednotlivých tržních subjektů (jednotlivci, firmy, stát)

Makroekonomie

- zkoumá hospodářství jako celek

Pozitivní ekonomie

Normativní ekonomie

Čistá ekonomie

Aplikovaná ekonomie

Hospodářská politika

Ekonomické subjekty

- ▶ Domácnosti (Households)
- ▶ Firmy (Firms)
- ▶ Stát (Government)

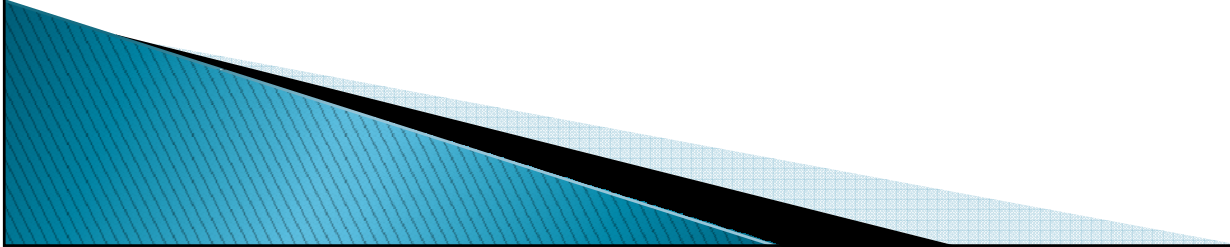
- ▶ Zahraniční subjekty (Foreign Subjects)
- ▶ Neziskové subjekty (Non-profit Organizations)

Ekonomické činnosti

Rozdělují ekonomické činnosti do čtyřech oblastí:

- ▶ Primární sektor
- ▶ Sekundární sektor
- ▶ Terciální sektor
- ▶ Kvartérní sektor

Ekonomické systémy

- ▶ Zvykový systém (Traditional Economy)
 - ▶ Centrálně plánovaný systém (Direct Economy)
 - ▶ Tržní systém (Market Economy)
 - ▶ Smíšený systém (Mixed Economy)
-

Veřejný sektor a obecný zájem

- ▶ CO to je veřejný sektor?
- ▶ CO to je veřejný zájem?

- ▶ Rozdílné názory ekonomických škol
 - Etatismus
 - Liberalismus

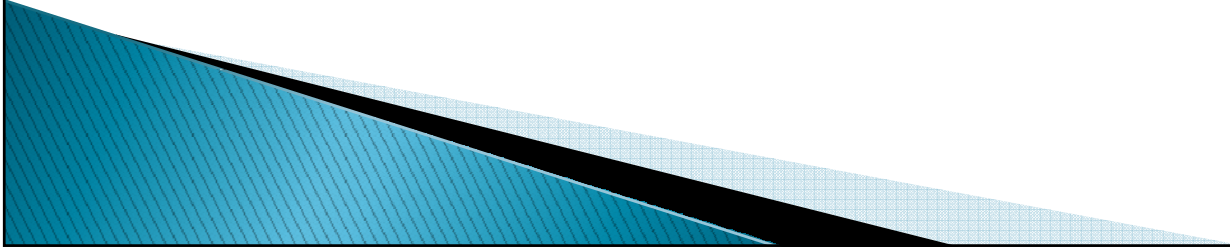
Ekonomika veřejného sektoru

- ▶ Zabývá se základními ekonomickými otázkami veřejného sektoru a jeho vztah se sektorem soukromým
 - Veřejné finance
 - Ekonomie blahobytu

Veřejný sektor

- ▶ Instituce veřejné správy a jejich aktivity
- ▶ Statky a kolektivní spotřeba zajišťovaná pro obyvatelstvo
 - Statky mimo trh na neziskovém principu
 - Rozhoduje o kvalitě
 - Financuje z veřejných rozpočtů
- ▶ Část národního hospodářství spravovaná veřejnou správou
 - Veřejná volba
 - Veřejná kontrola
- ▶ Vytváření podmínek pro fungování soukromého sektoru

Veřejný zájem

- ▶ Tzv. neurčitý pojem (Ekonomie blahobytu)
 - ▶ Protiklad zájmů soukromých – okruh subjektů, kterým zájem svědčí je vždy neurčitý
 - ▶ **Veřejný zájem je zřejmě tím, co by si lidé vybrali, kdyby viděli jasně a racionálně, a jednali nezaujatě a benevolentně. (Lippman)**
-

Role státu a tržní selhání

Stát v určitých případech zasahuje a omezuje svobodu jednotlivců ve veřejném zájmu.

- Nástroje hospodářské politiky aplikované státem ovlivňují chování ostatních subjektů (domácnosti, firmy)
- Selhání vlády
 - Neúspěšná realizace opatření
 - Nedostatek informací
 - Délka a složitost rozhodovacích procesů

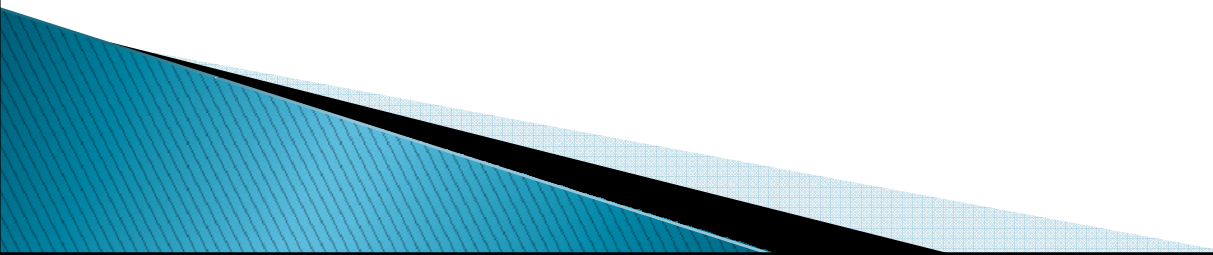
Netržní činnosti státu

- ▶ legislativní
- ▶ alokační
 - jedná se o snahu státu efektivně alokovat finanční prostředky
- ▶ redistribuční
 - dosáhnout větší spravedlivosti v rozdělování
 - redistribuce se zajišťuje zejména:
 - nepřímo prostřednictvím progresivních daní
 - vyšším zdaněním některého zboží
 - přímo prostřednictvím adresných peněžních transferů
- ▶ regulační
- ▶ stabilizační
 - jsou důsledkem makroekonomických příčin selhání trhu

Tržní selhání

- ▶ Zdrojem tržních selhání je nerovnováha v alokační efektivnosti (co?, jak?, pro koho?)

Příčiny:

- ▶ Mikroekonomické
 - ▶ Makroekonomické
 - ▶ Mimoekonomické
-

Mikroekonomické příčiny

- ▶ Asymetrické informace
 - Morální hazard, nepříznivý výběr
- ▶ Externality
- ▶ Veřejné statky
- ▶ Nedokonalá konkurence
 - Monopolistická konkurence
 - Oligopol/oligopson
 - Monopol/monopson

Makroekonomické příčiny

- ▶ Zabezpečení hospodářského růstu
- ▶ Nedostatečné vyžívání zdrojů

Mimoekonomické příčiny

- ▶ Zmírňování nerovnosti mezi subjekty
- ▶ Zvyšování kvality lidského potenciálu
- ▶ Ohled na kvalitu životního prostředí

Statky

- ▶ Vše co uspokojuje potřeby

Dle způsobu spotřeby:

- spotřební
- kapitálové (výrobní)

Dle dostupnosti:

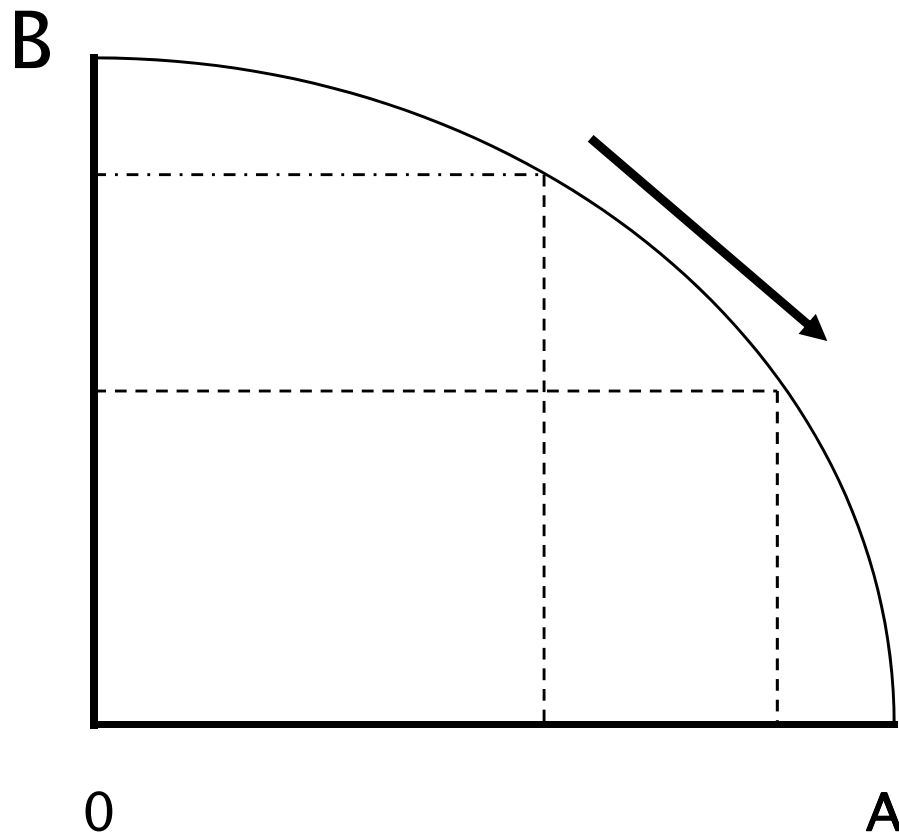
- volné
- ekonomické – jsou vytvářeny hospodářskou činností lidí, tj. výrobou, která je založena na využívání a přeměně zdrojů
- soukromé
- **veřejné**

Veřejné statky

- ▶ Princip nevylučitelnosti
- ▶ Princip nezmenšitelnosti
- ▶ Princip nerivality

- ▶ Smíšené veřejné statky
 - Dělitelné na množství
 - Lze určit podíl jednotlivce na spotřebě
- ▶ Čisté veřejné statky
 - Nedělitelné
 - Spotřebovované všemi spotřebiteli

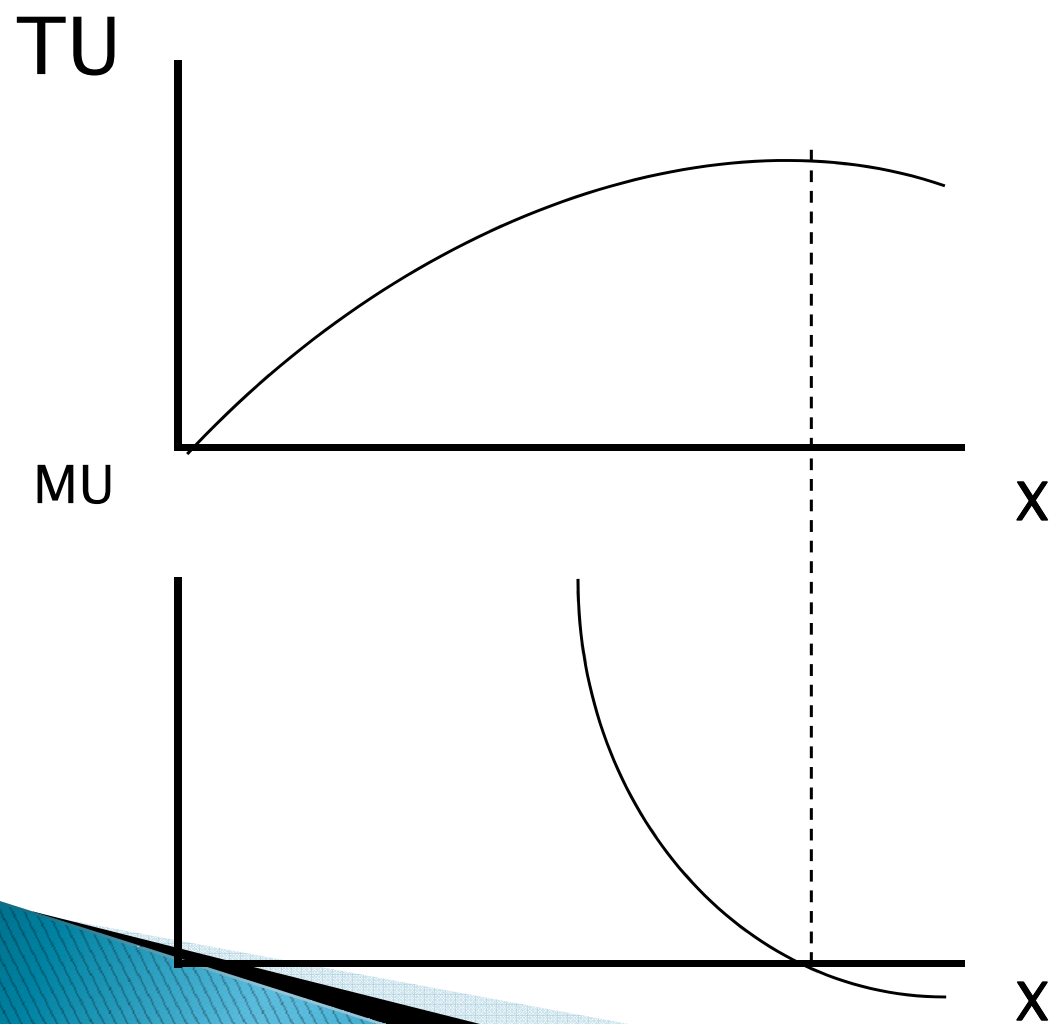
Křivka produkčních možností veřejných statků

Všechny možné kombinace statků veřejných a soukromých, které je možné získat s danými zdroji

- ▶ Dosahuje-li ekonomika výkonu na hranici výrobních možností, dosahuje tzv. výrobní efektivity

Celkový a mezní užitek

Zákon klesajících výnosů

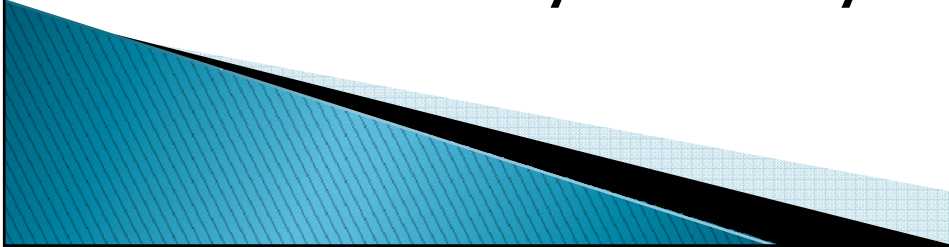
- ▶ zvyšujeme-li používané množství některého z výrobních faktorů, zatímco množství ostatních faktorů se nemění, zpomaluje to tempo růstu celkového produktu

Optimální velikost veřejného sektoru

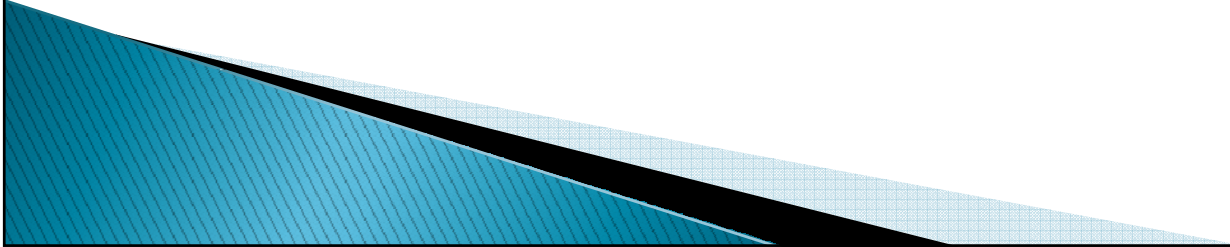
- ▶ Politika – levice x pravice
- ▶ Ukazatel podílu veřejných výdajů na veřejné statky na HDP

$$\frac{VS}{HDP} 100 =$$

Efektivnost veřejného sektoru

- ▶ V tržním sektoru efektivnost zajišťována poměrem výnosů a nákladů.
 - ▶ Potřeby veřejných statků (jaké veřejné statky, kolik, pro koho a kde poskytovat) jsou obtížně definovatelné.
 - ▶ Chybí motiv dosahování maximálně možných výsledků s danými vstupy.
 - ▶ Ve veřejném sektoru jsou náklady kvazi tržní, ale výstupní ceny mnohem nižší.
 - ▶ Zisk nebývá obvykle podmínkou úspěšnosti.
-

Efektivnost veřejného sektoru

- ▶ Obtížně měřitelná a vyjádřitelná je i efektivnost vložených peněžních prostředků.
 - ▶ Přirozená tendence k neefektivnosti, např. růst úřednického aparátu a problém, tzv. X NEEFEKTIVNOSTI.
 - ▶ Nedostačující odbornost a neznalost při rozhodování o alokaci zdrojů na veřejné statky.
-

Hospodářská politika

- ▶ Hospodářská politika je konkrétní jednání státu, kterým je ovlivňována hospodářská situace v širokém národním měřítku.
- ▶ Utváří na základě střetu názorů politických stran a lobby, byrokracie a reakce na konkrétní hospodářskou situaci.

Cíle hospodářské politiky

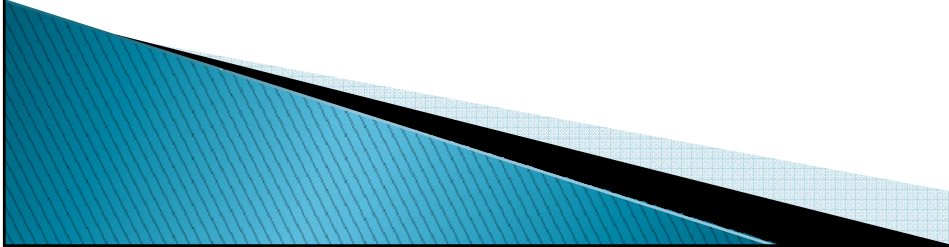
- ▶ základní cíl = maximalizace společenského blahobytu
- ▶ základní společenské cíle
- ▶ tradiční cíle hospodářské politiky:
 - vyvážený a stabilní ekonomický růst
 - nízká míra nezaměstnanosti
 - nízká a stabilní inflace
 - vnější rovnováha
- ▶ Magický čtyřúhelník

Nositelé hospodářské politiky

Subjekty, které se podílí na procesu formulování hospodářské politiky, na jejím provádění a kontrole.

- ▶ **Proces formulování HP** – politické strany, vláda, parlament, centrální banka, odborný státní aparát, zájmové skupiny, profesní skupiny a komory aj.
- ▶ **Proces realizace HP** – vláda, centrální banka, státní správa, soudy, zájmové skupiny aj.
- ▶ **Proces kontroly** – Nejvyšší kontrolní úřad aj.

Členění hospodářské politiky

- ▶ Fiskální (rozpočtová)
 - ▶ soustava veřejných rozpočtů
 - ▶ mimorozpočtové fondy
 - ▶ rozpočty vládních neziskových organizací, veřejných podniků ve veřejném sektoru
 - ▶ Monetární
 - ▶ provádí ČNB
 - ▶ ovlivňuje peněžní zásobu nebo úrokové sazby s cílem stabilizovat ekonomiku
 - ▶ Důchodová
 - ▶ zahrnuje různé formy regulace mezd
 - ▶ sociální politika
 - ▶ Vnější měnová
 - ▶ souvisí s zahraničním obchodem
 - ▶ přímé nástroje (clo, kvóty, neviditelné překážky obchodu – hygienická nařízení, normy)
 - ▶ nepřímé nástroje (intervence na devizových účtech)
-

Nástroje hospodářské politiky

Nástrojem hospodářské politiky mohou politikové měnit či působit na cílové proměnné.

Např. cena, daňová sazba, bankovní zákon, kartelový zákon apod.

- ▶ podle úrovně působení:
 - makroekonomické (např. snížení daní ze zisku právnických osob)
 - mikroekonomické (např. protimonopolní hospodářství)
- ▶ podle charakteru vlivu:
 - přímé (týkají se mikroekonomické úrovně)
 - nepřímé (týkají se makroekonomické úrovně)
- ▶ podle oblasti působení:
 - měnové nástroje (např. množství peněz)
 - fiskální nástroje (např. vládní výdaje)
- ▶ podle způsobu ovlivňování:
 - plošné (např. některé daně)
 - selektivní (např. kvóty)
- ▶ podle vývoje vztahů mezi účastníky trhu
 - kvalitativní (systémové) – pravidla chování
 - kvantitativní (běžné) – mění kvantitativně data, která jsou základem pro rozhodování

Děkuji za pozornost!

